

Strebeyko, Piotr

Wspomnienia pośmiertne : Kazimierz Bassalik (1879-1960)

Rocznik Towarzystwa Naukowego Warszawskiego 46, 183-186

1983

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych oraz w kolekcji mazowieckich czasopism regionalnych mazowsze.hist.pl.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

kiem czynnym /od r. 1927/ Polskiej Akademii Umiejętności oraz członkiem tytularnym Polskiej Akademii Nauk /od r. 1952/. Przewodniczył Komitetom Narodowym: Geodezyjno-Geofizycznemu /1926-1933/ i Astronomicznemu /1926-1933 i 1935-1947/, był wiceprzewodniczącym Międzynarodowej Unii Astronomicznej /1932-1938/, członkiem czynnym Akademii Nauk Technicznych /od r. 1936/ oraz członkiem Akademii Nauk w Padwie i Royal Astronomical Society w Londynie. Był doktorem honoris causa uniwersytetów w Warszawie /1928/, Poznaniu /1939/ i Sofii /1948/. W r. 1929 otrzymał Krzyż Komandorski Orderu Odrodzenia Polski, a w r. 1952 Order Sztandaru Pracy I kl.

Po wojnie poza Uniwersytetem Jagiellońskim pracował też w Akademii Górniczo-Hutniczej, kierując Katedrą Geodezji Wyższej i Astronomii. Zmarł 17.XI.1954 w Krakowie. Dwa lata później jego zwłoki przeniesiono do Grobów Zasłużonych w kościele na Skałce. Jego imieniem Międzynarodowa Unia Astronomiczna nazwała jedną z mniejszych planet.

Andrzej Śródka

KAZIMIERZ BASSALIK /1879-1960/

Jeden z najwybitniejszych polskich mikrobiologów i fizjologów Kazimierz Bassalik urodził się 12 czerwca 1879 w Brzeziu koło Poznania. Po ukończeniu szkoły średniej w Pozna-

niu, studiów leńicznych w Tharendt i przyrodniczych w Berlinie doktoryzował się i habilitował na Uniwersytecie w Bazylei, gdzie przez pięć lat był asystentem profesora A. Fischera, a w ciągu następnych pięciu lat pełnił funkcje zastępcy profesora i dyrektora Instytutu i Ogrodu Botanicznego.

Starannie przygotowany do pracy naukowej i dydaktycznej powrócił w roku 1918 do kraju i objął stanowisko kierownika działu mikrobiologii w Państwowym Instytucie Gospodarstwa Wiejskiego w Puławach. W kwietniu 1919 został mianowany profesorem fizjologii roślin w Uniwersytecie Warszawskim i na tym stanowisku z niesłabnącą energią i wytrwałością pracował przez 40 lat - do końca swego życia, rozwijając działalność badawczą i dydaktyczną. W tym okresie był dwukrotnie dziekanem Wydziału Matematyczno-Przyrodniczego UW.

Już w początkach pracy naukowej mikrobiologia stała się przedmiotem jego szczególnego zainteresowania. Karierę naukową rozpoczął opublikowaniem w latach 1912 i 1913 dwóch prac nad rozkładem krzemianów przez bakterie. Drugim wybitnym osiągnięciem Bassalika było wyodrębnienie bakterii rozkładających szczawiany. Zbadał on wówczas 90 bakterii oraz grzybów i znalazł wśród nich 3 gatunki, mające zdolność rozkładania szczawianów. Najlepiej przystosowanym do tego procesu okazał się *Bacillus extorquens*, noszący obecnie nazwę *Flavobacterium extorquens* Bassalik.

Wiele pracy poświęcił Bassalik procesowi wiązania azotu atmosferycznego przez *Azotobacter* /1930-1936/. Prowadził obszerne badania nad biosem, auksymonami i procesami fermentacyjnymi. Wyodrębnił przy tym kilka nowych gatunków bakterii. Wszechstronność zainteresowań, doskonała znajomość literatury naukowej, dokładność i krytycyzm cechowały Bassalika jako badacza. W wielu swoich pracach wyprzedzał innych biologów, podejmując oryginalne tematy i torując drogę swoim następcom. Jako wytrawny pedagog umiał pociągnąć za sobą wielu młodych mikrobiologów i fizjologów. Z jego szkoły wyszło sześciu profesorów i docentów, ośmiu doktorów i około dwustu magistrów, którzy pracują w różnych instytucjach naukowych. Wielką zasługą Bassalika było stworzenie w Uniwersytecie Warszawskim poważnego ośrodka mikrobiologicznego.

Brał czynny udział w życiu społeczno-naukowym. Jako jeden z założycieli Polskiego Towarzystwa Botanicznego niemal od momentu jego powstania pracował w zarządzie jako przewodniczący Oddziału Warszawskiego PTB, zastępca przewodniczącego Zarządu Głównego i jako przewodniczący tego Zarządu /1953-1955/. Od r. 1930 był redaktorem głównego organu Towarzystwa - "Acta Societatis Botanicorum Poloniae". Na tym stanowisku położył dla botaniki polskiej duże zasługi. Polskie Towarzystwo Botaniczne mianowało go w roku 1951 swym członkiem honorowym.

W listopadzie 1922 został wybrany na członka zwyczajnego Towarzystwa Naukowego Warszawskiego. Był przewodniczącym

Wydziału /IV/ Nauk Biologicznych TNW. W r. 1932 został sekretarzem Wydziału Nauk Technologicznych w Akademii Nauk Technicznych, a następnie sekretarzem generalnym ANT. Polska Akademia Umiejętności w Krakowie wybrała Bassalika w r. 1945 na członka korespondenta, a w rok później - na członka czynnego. Był jednym z założycieli Polskiego Towarzystwa Fizjologicznego i Polskiego Towarzystwa Mikrobiologicznego. Był członkiem rzeczywistym Polskiej Akademii Nauk i przewodniczącym Komitetu Mikrobiologicznego PAN.

W uznaniu zasług naukowych i dydaktycznych został dwukrotnie odznaczony Krzyżem Komandorskim z Gwiazdą Orderu Odrodzenia Polski. Był laureatem Nagrody Państwowej I stopnia i Nagrody Naukowej Miasta Stołecznego Warszawy.

Profesor Kazimierz Bassalik zmarł w Warszawie 27.VI. 1960. Działalność naukowa Bassalika pozostawiła niezatarty ślad w rozwoju polskiej mikrobiologii. Był on jednym z najbardziej wybitnych jej twórców. "Opera illius sequuntur illum".

Piotr Strebeyko

CZESŁAW BIAŁOBRZESKI /1878-1953/

Czesław Białobrzesci, fizyk, profesor Uniwersytetu Warszawskiego, urodził się 31 sierpnia 1878 w Powszechomiu k/Jarosławia w północnej Rosji, zmarł 12 października 1953 w Warszawie. Był członkiem Polskiej Akademii Umiejętności,